TEISINGUMO TEISMO (devintoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. spalio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Informacijos apie techninius standartus ir reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka – Sąvoka „techninis reglamentas“ – Valstybių narių pareiga pranešti Europos Komisijai apie visus techninių reglamentų projektus – Galimybės prieš privačius asmenis remtis techniniu reglamentu, apie kurį nepranešta, nebuvimas – Netaikymas paslaugų teikėjams“

Byloje C-275/19

dėl *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas, Portugalija) 2019 m. kovo 21 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. balandžio 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Sportingbet PLC,

Internet Opportunity Entertainment Ltd

prieš

Santa Casa da Misericórdia de Lisboa,

dalyvaujant

Sporting Clube de Braga,

Sporting Clube de Braga – Futebol SAD,

TEISINGUMO TEISMAS (devintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas N. Piçarra, teisėjai S. Rodin (pranešėjas) ir K. Jürimäe,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. birželio 18 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Sportingbet PLC*, atstovaujamos advokatų B. Mendes ir S. Ribeiro Mendes,

– *Internet Opportunity Entertainment Ltd*, atstovaujamos advokatų L. Marçal ir M. Mendes Pereira,

* Proceso kalba: portugalų.

– *Santa Casa da Misericórdia de Lisboa*, atstovaujamos advokatų S. Estima Martins, T. Alexandre ir P. Faria,

– Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, J. Gomes de Almeida, A. Pimenta, P. Barros da Costa ir A. Silva Coelho,

– Belgijos vyriausybės, atstovaujamos L. Van den Broeck, M. Jacobs ir C. Pochet, padedamų advokatų P. Vlaemminck ir B. Van Vooren,

– Europos Komisijos, atstovaujamos G. Braga da Cruz ir M. Jáuregui Gómez,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką (OL L 204, 1998, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 20 t., p. 337), iš dalies pakeistos 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB (OL L 217, 1998, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 8) (toliau – Direktyva 98/34), 1 straipsnio 11 punkto ir 8 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Sportingbet PLC* ir *Internet Opportunity Entertainment Ltd* (toliau – IOE) ginčą su *Santa Casa da Misericórdia de Lisboa* (toliau – *Santa Casa*) dėl *Sportingbet* ir IOE organizuojamų azartinių lošimų ir lažybų internetu bei šios veiklos propagavimo Portugalijoje teisėtumo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 83/189/EEB

3 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/189/EEB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką (OL L 109, 1983, p. 8), iš dalies pakeistos 1988 m. kovo 22 d. Tarybos direktyva 88/182/EEB (OL L 81, 1988, p. 75) (toliau – Direktyva 83/189), 1 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamos sąvokos turi šią reikšmę:

1) „techninė specifikacija“ – dokumente pateikti reikalavimai tokioms gaminio charakteristikoms kaip kokybės lygiai, darbiniai parametrai, sauga ar matmenys, taip pat reikalavimai terminijai, simboliams, bandymams ir bandymų metodams, pakavimui, žymėjimui ar ženklinimui etiketėmis, taip pat žemės ūkio produktų, nurodytų Sutarties 38 straipsnio 1 dalyje, žmonėms ir gyvūnams vartoti skirtų produktų, taip pat medicinos produktų <…> gamybos būdus ir procesus <…>;

<…>

5) „techninis reglamentas“ – techninės specifikacijos, įskaitant taikytinas administracines nuostatas, kurių būtina laikytis *de jure* arba *de facto*, parduodant ar naudojant valstybėje narėje ar didesnėje jos teritorijoje, išskyrus vietos valdžios institucijų nustatytas sritis;

<…>“ (Neoficialus vertimas.)

4 Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nedelsdamos pateikia Komisijai kiekvieno techninio reglamento projektą, išskyrus tuos atvejus, kai jis tik perima visą tarptautinio ar Europos standarto tekstą, kuomet užtenka pateikti informaciją apie atitinkamą standartą; jos taip pat pateikia Komisijai trumpą pagrindimą, kodėl būtina priimti tokį techninį reglamentą, jei priežastys nėra aiškios iš projekto.

<…> (Neoficialus vertimas.)“

Direktyva 98/34

5 Direktyvos 98/34 1 straipsnyje numatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamos sąvokos turi šią reikšmę:

<…>

2) „paslauga“ yra bet kuri informacinės visuomenės paslauga, t. y. paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškų paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga.

Šiame apibrėžime:

– „teikimas per atstumą“ reiškia, kad paslauga teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje,

– „elektroninėmis priemonėmis“ – reiškia, kad iš pradžių paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis,

– „asmeniškų paslaugų gavėjo prašymu“ reiškia, kad paslauga teikiama perduodant duomenis asmeniškų prašymu.

<…>

3) „techninė specifikacija“ – dokumente pateikti reikalavimai tokioms gaminio charakteristikoms, kaip kokybės lygiai, darbiniai parametrai, sauga ar matmenys, taip pat reikalavimai parduodamo gaminio pavadinimui, terminijai, simboliams, bandymams ir bandymų metodams, pakavimui, žymėjimui ar ženklinimui etiketėmis ir atitikties įvertinimo procedūroms;

<…>

4) „kiti reikalavimai“ – gaminiui keliami kiti nei techninė specifikacija reikalavimai, kuriais siekiama apsaugoti pirmiausia vartotojus ar aplinką ir kurie turi įtakos į rinką patekusio gaminio būvio ciklui, kaip antai jo naudojimo, perdirbimo, pakartotinio naudojimo ar utilizavimo sąlygos, jeigu jos gali žymiai paveikti gaminio sudėtį, esmines savybes ar jo pardavimą;

5) „paslaugų taisyklė“ – tai bendro pobūdžio reikalavimas, susijęs su paslaugų verslo steigimu ir vertimusi juo, kaip nurodyta 2 punkte, ypač nuostatos, susijusios su paslaugos teikėju, paslaugomis ir paslaugų gavėju, išskyrus bet kokias taisykles, kurios nėra konkrečiai skirtos tame punkte nurodytoms paslaugoms.

<…>

Šiame apibrėžime:

– taisyklė yra laikoma konkrečiai skirta informacinės visuomenės paslaugoms, jeigu, atsižvelgiant į jos priežasčių išdėstymą ir galiojančią [dėstomąją] dalį, visa taisykle arba jos atskiromis nuostatomis siekiama aiškiai ir tikslingai reglamentuoti tokias paslaugas,

– taisyklė nelaikoma konkrečiai skirta informacinės visuomenės paslaugoms, jei ji turi tokioms paslaugoms tik numanomą ar atsitiktinį poveikį;

<…>

11) „techninis reglamentas“ – techninės specifikacijos ir kiti reikalavimai arba paslaugų taisyklės, įskaitant atitinkamas administracines nuostatas, kurių būtina laikytis *de jure* ir *de facto* parduodant, teikiant paslaugą, steigiant paslaugų verslą arba naudojant valstybėje narėje ar didžiojoje jos dalyje, taip pat valstybių narių įstatymai ir kiti teisės aktai, išskyrus nurodytus 10 straipsnyje, draudžiantys gaminį gaminti, įvežti, parduoti ar naudoti, arba draudžiantys teikti paslaugą arba ja naudotis, arba steigti paslaugų teikėjo verslą.

<…>“

6 Šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Laikydamosi 10 straipsnio nuostatų, valstybės narės nedelsdamos pateikia Komisijai kiekvieno techninio reglamento projektą, išskyrus tuos atvejus, kai jis tik perima visą tarptautinio ar Europos standarto tekstą, kuomet užtenka pateikti informaciją apie atitinkamą standartą; jos taip pat pateikia Komisijai pagrindimą, kodėl būtina priimti tokį techninį reglamentą, jei priežastys nėra aiškios iš projekto.

Jei reikia ir jeigu nebuvo atsiųsta anksčiau, valstybės narės, perduodamos informaciją, tuo pačiu metu pateikia tiesiogiai ir iš esmės susijusių pagrindinių įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatų tekstą, jei jo prireiktų šio techninio reglamento poveikiui įvertinti.

<…>“

Direktyva 98/48

7 Direktyvos 98/48 7 ir 8 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(7) kadangi turėtų būti numatyta galimybė galiojančias nacionalines taisykles ir reglamentus pritaikyti šiuo metu esamoms paslaugoms, kad būtų atsižvelgta į naujas informacines visuomenės paslaugas, siekiant užtikrinti, kad geriau būtų apsaugoti bendri interesai, arba, antra vertus, siekiant supaprastinti tokias taisykles ir reglamentus, kur jų taikymas neatitinka siekiamų tikslų;

(8) kadangi, nesant suderinamumo Bendrijos lygiu, ši numatoma reguliavimo veikla nacionaliniu lygiu galėtų apriboti laisvą paslaugų judėjimą ir įsisteigimo laisvę, kuri savo ruožtu lemtų vidaus rinkos susiskaidymą, pernelyg didelį ir nevienodą teisinį reguliavimą.“

Portugalijos teisė

8 1989 m. gruodžio 2 d. *Decreto-Lei nº 422/89* (Dekretas-įstatymas Nr. 422/89) (*Diário da República* I, I-A serija, Nr. 277, 1989 m. gruodžio 2 d.), iš dalies pakeisto 1995 m. sausio 19 d. *Decreto-Lei nº 10/95* (Dekretas-įstatymas Nr. 10/95) (toliau – Dekretas-įstatymas Nr. 422/89), 3 straipsnyje „Lošimų zonos“ numatyta:

„1. Organizuoti ir lošti azartinius lošimus leidžiama tik kazino, esančiuose pagal šį dekretą-įstatymą įkurtose nuolatinėse arba laikinose lošimų zonose, arba išimtiniais 6–8 straipsniuose nustatytais atvejais – už jų ribų.

2. Azartinių lošimų organizavimo ir lošimo tikslais lošimų zonos nustatomos Azoruose, Algarvėje, Espinjuje, Estorilyje, Figeira da Fose, Funšalyje, Porto Sante, Povua de Varzine, Trojoje ir Vidage-Pedras Salgade.

3. Mažiausias atstumas apsaugai nuo lošimų zonose esančių kazino konkurencijos kiekvienu atskiru atveju nustatomas įgyvendinimo dekrete, apibrėžiančiame kiekvienos koncesijos suteikimo sąlygas.

4. Kompetentingo vyriausybės nario leidimu, šiam išklausius *Inspecção-Geral de Jogos* [(Generalinė lošimų inspekcija)] nuomonę, lošimų zonų licencijų gavėjai gali rinktis naudoti bingo lošimų salonus, atitinkančius teisės aktų reikalavimus ir jiems taikant tokią pačią tvarką, kokia taikoma kazino, bet esančius už pastarųjų ribų, jeigu šie salonai yra tos savivaldybės, kurioje yra minėti kazino, teritorijoje.“

9 Šio dekreto-įstatymo 6 straipsnyje „Lošimų organizavimas laivuose ar orlaiviuose“ nustatyta:

„1. Išklausęs Generalinės lošimų inspekcijos ir *Direcção-Geral do Turismo* [(Generalinis turizmo direktoratas)] nuomones, kompetentingas vyriausybės narys turizmo srityje gali išduoti leidimą nustatytą laikotarpį organizuoti ir lošti bet kokius azartinius lošimus laivuose ar orlaiviuose, įregistruotuose Portugalijoje, kai jie yra už nacionalinės teritorijos ribų.

2. Leidimas vykdyti ankstesnėje dalyje nurodytą veiklą išduodamas tik nacionalinėms laivus ar orlaivius turinčioms ar juos nuomojančioms įmonėms arba lošimų zonų licencijų gavėjams, gavus tų įmonių leidimą.

3. Azartinių lošimų organizavimas ir lošimas, kuriems leidimas išduotas pagal šį straipsnį, reglamentuojami remiantis nuostatomis, susijusiomis su šių veiklų vykdymu kazino. Konkrečios tenkintinos sąlygos nustatomos kompetentingo vyriausybės nario įsakymu.“

10 Šio dekreto-įstatymo 7 straipsnyje „Lošimų su kitais lošėjais ir lošimų automatais organizavimas už kazino ribų“ numatyta:

„1. Konkrečiai turistinių renginių atveju, išklausęs Generalinės lošimų inspekcijos ir Generalinio turizmo direktorato nuomones, kompetentingas vyriausybės narys gali išduoti leidimą organizuoti lošimus su kitais lošėjais ir lošimų automatais už kazino ribų.

2. Vietovėse, kuriose vykdoma veikla yra daugiausia turistinė, kompetentingas vyriausybės narys, išklausęs Generalinės lošimų inspekcijos ir Generalinio turizmo direktorato nuomones, gali išduoti leidimą organizuoti lošimus ir lošti lošimų automatais viešbučiuose ar jiems priklausančiose patalpose, jei tie automatai atitinka įgyvendinimo dekrete nustatytas savybes ir yra jame numatyto dydžio.

3. Leidimai vykdyti ankstesnėse dalyse nurodytą veiklą išduodami tik tos lošimų zonos, kurioje esantis kazino matuojant tiesia linija yra arčiausiai lošimo organizavimo vietos, licencijų gavėjui, nepažeidžiant 3 straipsnio 3 dalies nuostatų.

4. Lošimų organizavimas ir lošimas ankstesnėse dalyse nurodytomis sąlygomis reglamentuojami remiantis nuostatomis, įtvirtintomis šiai veiklai vykdyti kazino. Konkrečios tenkintinos sąlygos nustatomos įsakyme.“

11 To paties dekreto-įstatymo 8 straipsnyje „Bingo lošimai“ nustatyta:

„Bingo lošimų organizavimas ir lošimas taip pat gali būti vykdomi konkrečiuose salonuose pagal sąlygas, nustatytas specialiuose taikytinuose teisės aktuose, už savivaldybių, kuriose įrengti kazino, ir gretimų savivaldybių teritorijų ribų.“

12 Dekreto-įstatymo Nr. 422/89 9 straipsnyje „Koncesijų sistema“ nustatyta:

„Teisę organizuoti azartinius lošimus suteikia valstybė ir ją gauti gali tik įmonės, įsteigtos kaip akcinės bendrovės, kurioms vyriausybė atitinkamą koncesiją suteikia pagal administracinę sutartį, išskyrus 6 straipsnio 2 dalyje nustatytus atvejus.“

13 2003 m. lapkričio 8 d. *Decreto-Lei no 282/2003* (Dekretas-įstatymas Nr. 282/2003) (*Diário da República* I, A serija, Nr. 259, 2003 m. lapkričio 8 d.) 2 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„*Santa Casa* <…> *Departamento de Jogos* [(Lošimų skyrius)] pagal išimtinę teisę vykdo ankstesniame straipsnyje nurodytą veiklą visoje šalies teritorijoje, įskaitant elektroninę radijo erdvę, antžeminį analoginį ir skaitmeninį radijo spektrą, internetą ir bet kurį kitą viešąjį telekomunikacijų tinklą, laikydamasis taisyklių, kuriomis reglamentuojami visi atitinkami lošimai, ir 1991 m. rugpjūčio 26 d. *Decreto-Lei no 322/91* (Dekretas-įstatymas Nr. 322/91) nuostatų.“

14 Dekreto-įstatymo Nr. 282/2003 3 straipsnyje „Lošimo sutartis“ nustatyta:

„1. Lošimo sutartį dalyvaujant tarpininkams arba be jų tiesiogiai sudaro lošėjas ir *Santa Casa* <…> Lošimų skyrius.

2. Lošimo sutartimi laikoma tokia sutartis, pagal kurią vienai iš šalių iš anksto sumokėjus tam tikrą sumą priskiriami skaičiai arba lažybų spėjimai, už kuriuos kaip atlygį ji gauna galimybę iš kitos šalies laimėti prizą, kurį sudaro fiksuoto arba kintamo dydžio suma, remiantis tam tikros operacijos, išimtinai arba iš esmės pagrįstos lošimu ir vykdomos laikantis iš anksto nustatytų taisyklių, rezultatu.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 *Sportingbet* yra bendrovė, elektroninėmis priemonėmis organizuojanti azartinius lošimus, į juos panašius žaidimus, abipuses lažybas ir loterijas. Ši bendrovė turi interneto svetainę www.sportingbet.com, suteikiančią naudotojams galimybę dalyvauti tokio pobūdžio lošimuose. Yra šios svetainės versija portugalų kalba, automatiškai atsiverčianti visiems Portugalijoje esantiems vartotojams.

16 IOE yra interneto svetainę www.sportingbet.com administruojanti įmonė, kurią tinkamai įgaliojo *Sportingbet*.

17 *Sportingbet* suteikė IOE leidimą jos vardu įregistruoti ir jos naudai naudoti domenus „sportingbet.com“ ir „sportingbetplc.com“, taip pat prekių ženklus *Global Sportsbook & Casino sportingbet* ir *sportingbet*.

18 *Santa Casa* yra pelno nesiekiantis viešuosius poreikius tenkinantis administracinis juridinis asmuo, teikiantis visuotinės svarbos paslaugas. Portugalijos Respublika suteikė jai išimtinę teisę organizuoti bendruomeninius žaidimus ir abipuses lažybas, be kita ko, naudojant elektronines ryšio priemones.

19 *Sporting Clube de Braga* (toliau – *SC Braga*) yra sporto klubas, dalyvaujantis sporto varžybose įvairiose srityse, kaip antai futbolo varžybose.

20 *Sporting Clube de Braga – Futebol SAD* (toliau – *SC Braga SAD*) yra bendrovė, įsteigta siekiant valdyti *SC Braga* profesionalų futbolą; šio klubo komanda per 2006–2007 m. sezoną dalyvavo Portugalijos profesionalaus futbolo pirmos lygos čempionate.

21 IOE ir *SC Braga SAD* sudarė rėmimo sutartį 2006–2007 m. ir 2007–2008 m. sezonams dėl *Sportingbet* veiklos reklamos ir skatinimo. Šioje *SC Braga* ir *SC Braga SAD* surengtoje reklaminėje kampanijoje buvo numatyta *Sportingbet* logotipo ir paveikslėlio su užrašu „www.sportingbet.com“ sklaida. Šie paveikslėliai buvo paskelbti *SC Braga* interneto svetainėje, kartu įtraukiant tiesioginę nuorodą į *Sportingbet* interneto svetainę. Be to, *Sportingbet* logotipas buvo ant *SC Braga* profesionalaus futbolo komandos atributikos, naudotos per draugiškas rungtynes.

22 *Santa Casa* pareiškė ieškinį *SC Braga*, *SC Braga SAD*, *Sportingbet* ir IOE, reikalaudama, be kita ko, pripažinti minėtą rėmimo sutartį negaliojančia, pripažinti, kad *Sportingbet* veikla ir jos reklama Portugalijoje neteisėta, įpareigoti šią bendrovę nutraukti bet kokią loterijų ir abipusių lažybų organizavimo Portugalijoje veiklą, uždrausti atsakovėms bet kokiu būdu reklamuoti interneto svetainę „www.sportingbet.com“ ar ją viešinti ir nurodyti joms atlyginti ieškovei žalą, kurią ši patyrė dėl jų neteisėtos veiklos.

23 Pirmojoje instancijoje buvo priimtas sprendimas iš dalies patenkinti *Santa Casa* ieškinį. Be kita ko, buvo nuspręsta patenkinti ankstesniame punkte nurodytus pirmuosius tris *Santa Casa* reikalavimus, patenkinti ketvirtąjį reikalavimą, bet tik tiek, kiek jis susijęs su *Sportingbet* ir IOE, ir netenkinti ieškovės pateikto prašymo atlyginti žalą.

24 *Sportingbet* ir IOE dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Tribunal da Relação de Guimarães* (Gimarainso apeliacinis teismas, Portugalija). 2016 m. balandžio 7 d. sprendimu šis teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

25 Taigi *Sportingbet* ir IOE pateikė kasacinius skundus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, prašydamos panaikinti šį apeliacinio teismo sprendimą. IOE taip pat paprašė *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas, Portugalija) pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

26 2017 m. kovo 16 d. sprendimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui dešimt prejudicinių klausimų. Aštuntuoju–dešimtuoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tokie valstybės narės teisės aktuose numatyti techniniai reglamentai, kaip Dekretas-įstatymas Nr. 422/89 ir Dekretas-įstatymas Nr. 282/2003, apie kuriuos ši valstybė nepranešė Komisijai, taikomi privatiems asmenims.

27 2017 m. spalio 19 d. Nutartyje *Sportingbet ir Internet Opportunity Entertainment* (C-166/17, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:790) Teisingumo Teismas aštuntąjį–dešimtąjį klausimus pripažino akivaizdžiai nepriimtinais, motyvuodamas tuo, kad negali į juos atsakyti, nes stinga informacijos, būtinos norint pateikti prašomą Sąjungos teisės išaiškinimą.

28 IOE paprašė, kad klausimai, dėl kurių buvo pateikti aštuntasis–dešimtasis klausimai byloje, kurioje priimta minėta nutartis, būtų dar kartą pateikti Teisingumo Teismui, tačiau šį kartą įtraukiant ankstesniame prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenurodytas trūkstamas aplinkybes. *Santa Casa* prašė atmesti šį naują prašymą.

29 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad minėti klausimai yra būtini ginčui pagrindinėje byloje išspręsti ir atsakymas į juos tebėra neaiškus.

30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, dar reikia atsakyti į klausimą, ar Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 punktas turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės norma, pagal kurią išimtinė teisė organizuoti ir vykdyti loterijas bei abipuses lažybas visoje nacionalinėje teritorijoje apima ir visas elektronines ryšio priemones, visų pirma internetą, yra „techninis reglamentas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą. Šis teismas, kaip ir ieškovės pagrindinėje byloje, mano, kad pagal Direktyvos 98/34 8 straipsnio 1 dalį iš teigiamo atsakymo į šį klausimą išplaukia atitinkamos valstybės narės pareiga pranešti Komisijai apie atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas kaip apie techninius reglamentus, nes priešingu atveju šios nuostatos taptų netaikytinos privatiems asmenims.

31 Tokiomis aplinkybėmis *Supremo Tribunal de Justiça* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Atsižvelgiant į tai, kad [Portugalijos Respublika] neinformavo <…> Komisijos apie [Dekrete-įstatyme Nr. 422/89] įtvirtintus techninius reglamentus, ar tokios normos, ypač <…> [šio dekreto-įstatymo] 3 straipsnis <…> ir 9 straipsnis, yra netaikytinos ir ar privatūs asmenys gali remtis jų netaikymu?

2. Atsižvelgiant į tai, kad [Portugalijos Respublika] neinformavo <…> Komisijos apie [Dekrete-įstatyme Nr. 282/2003] įtvirtintus techninius reglamentus, ar minėtos normos, ypač <…> [šio dekreto-įstatymo] 2 ir 3 straipsniai, turi būti netaikomos paslaugų teikėjams Portugalijoje?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

32 *Santa Casa* ir Belgijos vyriausybė tvirtina, kad pateikti klausimai nepriimtini, nes IOE yra trečiojoje valstybėje (Antigvoje ir Barbudoje) įsteigta bendrovė ir dėl to negali remtis pagrindinėmis laisvėmis, taigi ir Direktyva 98/34. Ši bendrovė yra vienintelė iš dviejų ieškovių pagrindinėje byloje, kuri remiasi su prejudiciniais klausimais susijusiais argumentais.

33 Primintina, kad tik bylą nagrinėjantis ir už sprendimo priėmimą atsakingas nacionalinis teismas privalo, atsižvelgdamas į konkrečios bylos aplinkybes, įvertinti prejudicinio klausimo būtinumą sprendimui priimti ir Teisingumo Teismui teikiamų klausimų svarbą (2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Junqueras Vies*, C-502/19, EU:C:2019:1115, 55 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Tuo remiantis reikia daryti išvadą, kad nacionalinių teismų pateiktiems klausimams taikoma svarbos prezumpcija ir kad Teisingumo Teismas gali atsisakyti priimti sprendimą dėl tų klausimų tik tuo atveju, jeigu akivaizdu, kad prašomas išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, kuri yra būtina siekiant naudingai atsakyti į tuos klausimus (2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Junqueras Vies*, C-502/19, EU:C:2019:1115, 56 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Nagrinėjamu atveju, kaip priminta šio sprendimo 29 punkte, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad prašomas Sąjungos teisės, konkrečiai – Direktyvos 98/34 nuostatų, išaiškinimas būtinas jo nagrinėjamam ginčui išspręsti. Savo klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar šiuose klausimuose nurodytos nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis suteikiama išimtinė teisė organizuoti ir vykdyti loterijas ir abipuses lažybas visoje nacionalinėje teritorijoje, apimanti veiklą visomis elektroninėmis ryšio priemonėmis, visų pirma internetu, patenka į šios direktyvos taikymo sritį. Jeigu į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, šiam teismui kyla klausimas, kokių pasekmių kiltų tuo atveju, jei šias nuostatas apima sąvoka „techninis reglamentas“, kaip ji suprantama pagal minėtos direktyvos 1 straipsnio 11 punktą.

36 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į šio sprendimo 34 punkte nurodytą jurisprudenciją, *Santa Casa* ir Belgijos vyriausybės pateikti argumentai, susiję su tos pačios direktyvos taikymu ginčui pagrindinėje byloje, taigi ir su šios bylos esme, neturi reikšmės siekiant paneigti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktų klausimų svarbos prezumpciją.

37 Taigi šie prejudiciniai klausimai yra priimtini.

Pirminės pastabos

38 Pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmasis ir antrasis klausimai atitinkamai susiję su Dekreto-įstatymo Nr. 422/89 ir Dekreto-įstatymo Nr. 282/2003 nuostatomis.

39 Atsižvelgiant į šių dekretų-įstatymų ir direktyvų 83/189 bei 98/34 įsigaliojimo datas, pirmąjį prejudicinį klausimą reikia nagrinėti remiantis Direktyvos 83/189 nuostatomis, o antrąjį – Direktyvos 98/34 nuostatomis.

Dėl pirmojo klausimo

40 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 83/189 1 straipsnio 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame nustatyta, kad teisę organizuoti azartinius lošimus turi tik valstybė ir ja gali naudotis tik akcinės bendrovės, kurioms atitinkama valstybė narė suteikia atitinkamą koncesiją, ir kuriame numatytos šios veiklos vykdymo sąlygos ir zonos, yra „techninis reglamentas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą. Jam kyla klausimas, ar dėl to, kad apie šį teisės aktą nebuvo pranešta Komisijai pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalį, šiuo teisės aktu negalima remtis prieš privačius asmenis.

41 Pagal Direktyvos 83/189 1 straipsnio 5 punktą techninis reglamentas turi būti suprantamas kaip apimantis technines specifikacijas, įskaitant taikytinas administracines nuostatas, kurių būtina laikytis *de jure* arba *de facto*, parduodant ar naudojant valstybėje narėje ar didesnėje jos teritorijoje, išskyrus vietos valdžios institucijų nustatytas sritis. Pagal Direktyvos 83/189 8 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi pateikti Komisijai kiekvieno techninio reglamento projektą.

42 Pagal Direktyvos 83/189 1 straipsnio 1 punktą „techninė specifikacija“ šioje direktyvoje suprantama kaip dokumente pateikti tokių gaminio charakteristikų, kaip kokybės lygiai, darbiniai parametrai, sauga ar matmenys, taip pat terminijos, simbolių, bandymų ir jų metodų, pakavimo, žymėjimo ar ženklinimo etiketėmis reikalavimai (šiuo klausimu žr. 2001 m. kovo 8 d. Sprendimo *van der Burg*, C-278/99, EU:C:2001:143, 20 punktą).

43 Kadangi Dekreto-įstatymo Nr. 422/89 3 ir 9 straipsniuose numatyta koncesijų organizuoti azartinius lošimus arba lažybas sistema, šios veiklos vykdymo sąlygos ir zonos, šios nuostatos nesusijusios su gaminio charakteristikomis, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 83/189 1 straipsnio 1 punktą, todėl jų negalima laikyti „techniniais reglamentais“, kaip jie suprantami pagal šios direktyvos 1 straipsnio 5 punktą.

44 Šiomis aplinkybėmis į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 83/189 1 straipsnio 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame nustatyta, jog teisę organizuoti azartinius lošimus turi tik valstybė ir ja gali naudotis tik akcinės bendrovės, kurioms atitinkama valstybė narė suteikia atitinkamą koncesiją, ir kuriame numatytos šios veiklos vykdymo sąlygos ir zonos, nėra „techninis reglamentas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą.

Dėl antrojo klausimo

45 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 punktas, siejamas su šios direktyvos 1 straipsnio 5 punktu, turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyta, jog išimtinė teisė organizuoti tam tikrus azartinius lošimus, suteikiama viešajam subjektui visoje nacionalinėje teritorijoje, apima ir šių lošimų organizavimą internetu, yra techninis reglamentas, kaip tai suprantama pagal pirmąją iš šių nuostatų. Jam kyla klausimas, ar dėl to, kad apie šį teisės aktą nebuvo pranešta Komisijai pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalį, šiuo teisės aktu negalima remtis prieš privačius asmenis.

46 Primintina, kad sąvoka „techninis reglamentas“ apima, pirma, „techninę specifikaciją“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 3 punktą, antra, „kitus reikalavimus“, kaip apibrėžta šios direktyvos 1 straipsnio 4 punkte, trečia, šios direktyvos 1 straipsnio 5 punkte nurodytą „paslaugų taisyklę“ ir, ketvirta, „valstybių narių įstatym[us] ir kit[us] teisės akt[us], <…> draudžian[čius] gaminį gaminti, įvežti, parduoti ar naudoti arba draudžian[čius] teikti paslaugą arba ja naudotis, arba steigti paslaugų teikėjo verslą“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 punktą (2018 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Van Gennip ir kt.*, C-137/17, EU:C:2018:771, 37 punktas).

47 Pagal šios direktyvos 1 straipsnio 5 punktą „paslaugų taisyklė“ yra bet koks bendro pobūdžio reikalavimas, susijęs su paslaugų verslo steigimu ir vertimusi juo, kaip nurodyta šios direktyvos 1 straipsnio 2 punkte; jame paslauga apibrėžiama kaip „bet kuri informacinės visuomenės paslauga, t. y. paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškų paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga“.

48 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad nuostatos, reglamentuojančios draudimą siūlyti azartinius lošimus internete, šio draudimo išimtis, galimybės siūlyti sporto lažybas internetu apribojimus ir draudimą reklamuoti azartinius lošimus internete, gali būti kvalifikuojamos kaip „paslaugų taisyklės“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvos 98/34 1 straipsnio 5 punktą, nes susijusios su „informacinės visuomenės paslauga“, kaip ji apibrėžiama pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 punktą (pagal analogiją žr. 2016 m. vasario 4 d. Sprendimo *Ince*, C-336/14, EU:C:2016:72, 75 punktą).

49 Nagrinėjamu atveju Dekreto-įstatymo Nr. 282/2003 2 ir 3 straipsniuose numatytos taisyklės konkrečiai skirtos informacinės visuomenės paslaugoms. Be to, kadangi *Santa Casa* suteikta išimtinė teisė organizuoti azartinius lošimus internetu, pagal šias nuostatas teikti šias paslaugas draudžiama visiems kitiems ūkio subjektams, išskyrus šį viešąjį subjektą.

50 Taigi tokios nuostatos priklauso ketvirtajai kategorijai, kurią apima Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 punkte esanti sąvoka „techninis reglamentas“, t. y. „įstatym[ai] <…> draudžiantys teikti paslaugą <…>“.

51 Toks aiškinimas atitinka šios direktyvos tikslą, išplaukiantį iš Direktyvos 98/48, kuria iš dalies pakeista Direktyva 98/34, 7 ir 8 konstatuojamųjų dalių, t. y. galiojančias nacionalines taisykles ir reglamentus pritaikyti prie naujų informacinės visuomenės paslaugų ir išvengti laisvo paslaugų judėjimo ir įsisteigimo laisvės apribojimų, kurie savo ruožtu lemtų vidaus rinkos susiskaidymą (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Falbert ir kt.*, C-255/16, EU:C:2017:983, 34 punktą).

52 Dėl klausimo, ar prieš priimant Dekreto-įstatymo Nr. 282/2003 2 ir 3 straipsnius apie juos turėjo būti pranešta Komisijai pagal Direktyvos 98/34 8 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, primintina, kad šioje nuostatoje numatyta valstybių narių pareiga pateikti visų techninių reglamentų projektus, kaip ir techninių reglamentų, apie kuriuos nepranešta, netaikymas kaip sankcija, jau buvo numatyta ir Direktyvos 83/189 8 straipsnio 1 dalyje (2017 m. vasario 1 d. Sprendimo *Município de Palmela*, C-144/16, EU:C:2017:76, 35 ir 36 punktai).

53 Iš tiesų Direktyvos 98/34 8 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta pareiga pranešti yra esminė priemonė įgyvendinti Europos Sąjungos kontrolę, kuria siekiama apsaugoti laisvą paslaugų judėjimą ir įsisteigimo laisvę (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Falbert ir kt.*, C-255/16, EU:C:2017:983, 34 punktą). Šios pareigos nevykdymas yra esminis procedūrinis pažeidimas priimant atitinkamus techninius reglamentus, už kurį baudžiama šių reglamentų netaikymu, vadinasi, jais negalima remtis prieš privačius asmenis (šiuo klausimu žr. 2016 m. vasario 4 d. *Ince*, C-336/14, EU:C:2016:72, 67 punktą ir 2017 m. vasario 1 d. Sprendimo *Município de Palmela*, C-144/16, EU:C:2017:76, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Privatūs asmenys šiuo netaikymu gali remtis nacionaliniame teisme, kuris turi atsisakyti taikyti nacionalinį techninį reglamentą, apie kurį nebuvo pranešta pagal Direktyvą 98/34 (2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Ivansson ir kt.*, C-307/13, EU:C:2014:2058, 48 punktas).

54 Taigi, remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada: kadangi apie Dekreto-įstatymo Nr. 282/2003 2 ir 3 straipsniuose numatytus techninius reglamentus nebuvo pranešta Komisijai pagal Direktyvą 98/34, jais negalima remtis prieš privačius asmenis. Priešingai, nei teigia *Santa Casa* ir Belgijos vyriausybė, šiuo aspektu nėra svarbu, kad ūkio subjektas gali remtis pagrindinėmis laisvėmis arba šia direktyva.

55 Šiomis aplinkybėmis į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 98/34 1 straipsnio 11 punktas, aiškinamas atsižvelgiant į šios direktyvos 1 straipsnio 5 punktą, turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyta, jog visoje nacionalinėje teritorijoje viešajam subjektui suteikiama išimtinė teisė organizuoti tam tikrus azartinius lošimus apima ir šių lošimų organizavimą internetu, yra „techninis reglamentas“, kaip tai suprantama pagal pirmąją iš šių nuostatų, apie kurį nepranešus Komisijai pagal šios direktyvos 8 straipsnio 1 dalį šiuo nacionalinės teisės aktu negalima remtis prieš privačius asmenis.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (devintoji kolegija) nusprendžia:

1. **1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos 83/189/EEB, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką, iš dalies pakeistos 1988 m. kovo 22 d. Tarybos direktyva 88/182/EEB, 1 straipsnio 5 punktas turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame nustatyta, jog teisę organizuoti azartinius lošimus turi tik valstybė ir ja gali naudotis tik akcinės bendrovės, kurioms atitinkama valstybė narė suteikia atitinkamą koncesiją, ir kuriame numatytos šios veiklos vykdymo sąlygos ir zonos, nėra „techninis reglamentas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą.**

2. **1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/34/EB, nustatančios informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką, iš dalies pakeistos 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, 1 straipsnio 11 punktas, aiškinamas atsižvelgiant į šios iš dalies pakeistos direktyvos 1 straipsnio 5 punktą, turi būti aiškinamas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuriame numatyta, jog visoje nacionalinėje teritorijoje viešajam subjektui suteikiama išimtinė teisė organizuoti tam tikrus azartinius lošimus apima ir šių lošimų organizavimą internetu, yra „techninis reglamentas“, kaip tai suprantama pagal pirmąją iš šių nuostatų, apie kurį nepranešus Europos Komisijai pagal šios iš dalies pakeistos direktyvos 8 straipsnio 1 dalį šiuo nacionalinės teisės aktu negalima remtis prieš privačius asmenis.**

Parašai.